

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i:	PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL
Dyddiad:	10 / 02 / 2015
Pwnc:	Cwrdd â'r Heriau – Ymgynghoriad ar Gyllideb 2015-2016
Aelod(au) Portffolio:	Y CYNG. HYWEL EIFION JONES
Pennaeth Gwasanaeth:	BETHAN JONES
Awdur yr Adroddiad: Rhif Ffôn: E-bost:	GETHIN MORGAN 01248 752111 GethinMorgan@ynysmon.gov.uk
Aelodau Lleol:	d/b

A – Argymhelliad/Argymhellion a Rheswm/Rhesymau

1. Gofynnir i'r Pwyllgor ystyried yr ymatebion a chanlyniad yr ymgynghoriad ar y gyllideb, sef **“Cwrdd â'r Heriau”- Ein Cynigion Cychwynnol ar gyfer Cyllideb 2015-16**, a gynhaliwyd rhwng 15 Rhagfyr 2014 a 23 Ionawr 2015.
  - 1.1 Mae gan Gyngor Sir Ynys Môn gyllideb oddeutu £126m ac rydym yn amcangyfrif y bydd angen i ni arbed o gwmpas £15m dros y tair blynedd nesaf.
  - 1.2 Dros yr hydref, fe lanswyd y sgwrs **“Gwneud Gwahaniaeth”** lle gofynnwyd am sylwadau gan y cyhoedd ynghylch yr hyn y dylwn ganolbwyntio arno dros y tair blynedd nesaf er mwyn darparu gwasanaethau cyhoeddus modern sy'n addas i bwrpas. Cynhaliwyd arolwg ar-lein hefyd ac ymwelwyd â marchnadoedd, llyfrgelloedd ac archfarchnadoedd i ofyn i'r cyhoedd am sylwadau.
  - 1.3 Er mwyn cyflwyno opsiynau i'w rhoi gerbron dinasyddion Ynys Môn fel rhan o'r ymgynghoriad eleni, lluniwyd syniadau a chynigion effeithlonrwydd yn dilyn trafodaethau helaeth gyda Chynghorwyr, rheolwyr a staff. Yr egwyddorion a oedd wrth wraidd y cynigion hyn oedd:-
    - Sicrhau bod y ffordd yr ydym yn gweithio ar draws y Cyngor cyfan yn sicrhau gwerth da o ran sut ydym yn gwario arian
    - Gostwng costau rheoli, democratiaeth a biwrocratiaeth i'r hyn sy'n angenrheidiol i ddarparu gwasanaethau da
    - Gweithio gydag eraill lle gallai hynny arbed arian neu gadw gwasanaeth pwysig bychan i fynd
    - Sicrhau ein bod yn cael y gorau o'n staff
    - Cynyddu incwm i'r Cyngor
    - Trawsnewid gwasanaethau y mae'r gyfraith yn dweud bod rhaid i ni eu darparu i sicrhau eu bod yn fodern, yn effeithlon ac yn effeithiol.

- Herio a ddylem barhau i gyllido gwasanaethau anstatudol nad ydynt yn hanfodol os ydynt eisoes yn cael eu darparu gan eraill neu os gall eraill eu darparu.
- Deall effaith ein cynigion ar Ynys Môn a'i thrigolion, yn arbennig y rheini sydd fwyaf angen ein gwasanaethau.

1.4 Cafwyd **433 o ymatebion** ar-lein, trwy lythyrau a thrwy holiaduron wyneb yn wyneb ar draws yr ynys. Wrth ystyried y rhan helaeth o'r cynigion/syniadau a gyflwynwyd fel ymateb i'r ymarfer ymgynghori, yn ogystal â'r ymarfer blaenorol a gynhaliwyd yn 2013, **mae'r ymateb yn gyffredinol yn dangos bod y Cyngor wedi cyflwyno opsiynau y mae dinasyddion Ynys Môn yn cytuno'n gyffredinol â nhw.** (Gweler Atodiad 1).

1.5 Un eithriad nodedig yr adroddwyd arno yn yr adroddiad i'r Pwyllgor Gwaith ar 15 Rhagfyr 2014 oedd y cynnig i weld **cynnydd o 5% yn y Dreth gyngor** bob blwyddyn dros y 3 blynedd nesaf.

2. **Cyllideb 2015/16 yw'r cam gyntaf yn y gwaith** o gyflawni'r strategaeth hon.

2.1 Wrth bennu'r gyllideb ar gyfer 2015/16, ymgynghorwyd ar Gyllideb 2015-2016 wedi i'r Pwyllgor Gwaith gymeradwyo'r Strategaeth Effeithlonrwydd ar 15 Rhagfyr 2014. **Ymgynghorwyd am gyfnod o 6 wythnos tan 23 Ionawr 2015** a rhoddwyd cyfle i ymateb ar-lein, trwy lythyr neu drwy alw i mewn i sesiynau a drefnwyd gan Arweinydd y Cyngor.

2.2 Hyrwyddwyd ymgysylltiad a chyfranogiad trwy wahanol ffyrdd gan gynnwys, briff i'r wasg leol/ranbarthol, datganiadau i'r wasg, sylw yn y wasg leol/rhanbarthol, ymgyrch trwy'r cyfryngau cymdeithasol a thrwy i Gynghorwyr hyrwyddo'r ymgynghoriad mewn gwahanol gyfarfodydd yn eu cymunedau.

2.3 Ymwelodd Arweinydd y Cyngor â nifer o wahanol leoliadau ar draws yr Ynys (Caergybi, Biwmares, Amlwch, Rhosneigr a Llangefni) ac mae crynodeb o'r pynciau a godwyd gan unigolion yn y sesiynau hyn hefyd i'w weld yn y dadansoddiad.

2.4 Mae Atodiad 2 yn cynnwys yr ymatebion i'r ymgynghoriad a sylwadau gan gyrff/sefydliadau ac unigolion.

2.5 Cafwyd **73 o ymatebion** i'r ymarfer ymgynghori "**Cwrdd â'r Heriau**". 6 gan sefydliadau megis Cyngorau Tref a Chymuned, 13 trwy'r sesiynau Galw i Mewn gyda'r Arweinydd a 55 o ymatebion unigol ar-lein a gyflwynwyd yn ddi-enw.

2.6 Er bod hyn yn cynrychioli nifer fechan o ymatebwyr o gymharu gyda phoblogaeth o dros 69,000 mae'n rhoi sicrwydd ar y cyfan bod y Cyngor yn llunio ei gynigion ar gyfer y gyllideb yn unol â disgwyliadau'r dinesydd.

2.7 **Cafwyd cyfanswm felly o dros 500 o ymatebion** un ai trwy'r ymgynghoriad cychwynnol ar Strategaeth Effeithlonrwydd 2014-2017 neu yn ein hymgyngoriad ar Gyllideb 2015-2016.

- 2.8 Yn ystod yr ymgynghoriad ar y cynigion cychwynnol ar gyfer y Gyllideb, cafodd y Cyngor nifer o geisiadau am wybodaeth ychwanegol gan drigolion Môn trwy ein harolwg ar-lein. Er mwyn sicrhau bod y broses ymgynghori mor effeithiol a thryloyw â phosib, rhannwyd y wybodaeth y gofynnwyd amdani trwy ein gwefan ar sianelau cyfryngau cymdeithasol. **Gellir gweld y wybodaeth ychwanegol y gofynnwyd amdani/ymatebion yn Atodiad 2.**
- 2.9 Roedd ymatebion a gafwyd gan Gynghorau Tref megis Biwmares ac Amlwch yn dwyn sylw at bryderon ynghylch y sector twristiaeth ac effaith y newidiadau arfaethedig ar y diwydiant twristiaeth, yr angen i'r cynigion gynnwys mwy o fanylion i ddibenion ymgynghori ynghyd â chwestiynu'r cynnydd arfaethedig yn y Dreth Gyngor.
- 2.10 Cafwyd her ychwanegol i'r cynnydd arfaethedig yn y Dreth Gyngor trwy lythyr gan Malltraeth Ymlaen a dywedodd Cynghorau Cymuned Llanfaelog/Cwm Cadnant y byddai'n well ganddynt weld cynnydd oddeutu 4-4.5%.
- 2.11 Ar y llaw arall nododd Cyngor Cymuned Pentraeth ei fod bron yn unfrydol bod yr arbedion effeithlonrwydd a gynigiwyd yn rhesymol o gofio'r hinsawdd ariannol y mae'r Cyngor yn gweithredu ynddo ar hyn o bryd.
- 2.12 Yn y cyfarfod a gafodd y Cyngor gyda'r Cynghorau Tref a Chymuned yng nghanol mis Ionawr i drafod y cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb:
- Cwestiynwyd y cynnydd yn y Dreth Gyngor
  - Cwestiynwyd pa oblygiadau fyddai gan y cynigion ar gyfer twristiaeth
  - Gwnaed cais i adolygu'r cynnig i godi am finiau newydd yn lle rhai a gollwyd
  - Cais nad yw canolfannau ailgylchu yn cau ar benwythnosau.
- 2.13 Yn ogystal, roedd pryder ynghylch ffioedd a thaliadau uwch ar gyfer teithio i bobl ifanc ôl-16 a goblygiadau posib buddsoddi llai yn yr Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd. Mynegwyd pryder hefyd ynghylch codi am frewast ar ddisgyblion nad ydynt yn derbyn prydau ysgol am ddim.
- 2.14 Roedd y pwynt olaf hwn yn amlwg yn yr ymatebion unigol hefyd (Atodiad 3), ond nodir, wedi pwysu a mesur, bod y sylwadau hyn yn rhoi barn gytbwys ar y rhan fwyaf o'r cynigion ac mai dim ond yr isod a heriwyd gan ddau neu dri o unigolion:
- Dod â'r trefniant CAHMS cyfredol i ben
  - Arbedion effeithlonrwydd yn y Gwasanaeth Cynllunio
  - Gostyngiad yn y cyllidebau ar gyfer Glanhau Strydoedd a Dyslecsia

B – Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a beth oedd eich rhesymau dros eu gwrthod ac/neu ddewis yr opsiwn hwn?

n/b

C – Am ba reswm y mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

CH – A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â'r polisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Ydi

D – A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Mae'r adroddiad hwn yn ymwneud â'r protocol sydd raid wrtho i ddatblygu a chynnig cyllideb lawn i'r Cyngor.

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?

Beth oedd eu sylwadau?

1	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (mandadol)	
2	Cyllid / Adran 151 (mandadol)	
3	Cyfreithiol / Swyddog Monitro (mandadol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth Cyfathrebu (TGCh)	
7	Sgriwtini	
8	Aelodau Lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol / arall/eraill	Cyrff fel a restrir yn Atodiad A.

E – Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)

1	Economaidd	
2	Gwrthdodi	
3	Trosedd ac Anhrefn	
4	Amgylcheddol	
5	Cydraddoldebau	
6	Cytundebau Canlyniad	
7	Arall	

F - Atodiadau:

Atodiad 1: Gwneud Gwahaniaeth – Canlyniadau Arolwg Strategaeth Effeithlonrwydd 2014

Atodiad 2: Cwrdd â'r Heriau – Ymateb y Cyngor i gwestiynau ynghylch Cynigion Cyllidebol yn ystod yr ymarfer ymgynghori.

Atodiad 3: Cwrdd â'r Heriau – Ymatebion i'r ymgynghoriad.

FF - Papurau Cefndir (cysylltwch os gwelwch yn dda gydag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach):

Gwneud Gwahaniaeth: Strategaeth Effeithlonrwydd 2014-17

Cwrdd â'r Heriau – Ein Cynigion Cychwynnol ar gyfer Cyllideb 2015/16

1.6 Er mwyn cyflwyno opsiynau i'w rhoddi gerbron dinasyddion Ynys Môn fel rhan o'r ymarfer ymgynghori eleni, cafodd syniadau a chynigion eu drafftio trwy drafodaethau eang gyda chynghorwyr, rheolwyr a staff. Yr egwyddorion sylfaenol i'r cynigion oedd:-

- Gwneud yn siŵr bod y ffordd yr ydym yn gweithio ar draws y Cyngor yn sicrhau gwerth da am arian.
- Lleihau costau rheoli, democratiaeth a biwrocratiaeth i'r hyn sy'n angenrheidiol i ddarparu gwasanaethau da.
- Gweithio gydag eraill lle mae hyn yn arbed arian i ni neu i gadw gwasanaeth bychan pwysig i fynd.
- Gwneud yn siŵr ein bod yn cael y gorau o'n staff
- Cynyddu incwm i'r Cyngor
- Trawsnewid gwasanaethau y mae'n ymrwymiad cyfreithiol arnom i'w darparu er mwyn sicrhau eu bod yn fodern, yn effeithiol ac effeithlon.
- Herio a ddylem barhau i gyllido gwasanaethau nad ydynt yn angenrheidiol nac yn statudol lle mae eraill hefyd yn darparu'r rhain neu lle y gallai eraill eu darparu.
- Deall effaith ein cynigion ar Ynys Môn a'i thrigolion yn arbennig y rheini sydd fwyaf angen ein gwasanaethau.

1.7 Lluniwyd y cynigion drafft yn holiadur a gafodd ei gylchredeg ar-lein, drwy lyfrgelloedd y sir a'i gylchredeg wyneb yn wyneb mewn lleoliadau ar hyd a lled y Sir (Caergybi, Llangefni, Amlwch, Porthaethwy a Biwmares).

1.8 Cafwyd 433 o ymatebion fel a ganlyn:-

- Ar-lein/llythyrau = 146 (34%)
- Llyfrgelloedd = 150 (35%)
- Wyneb yn wyneb = 137 (32%)

1.9 Yn ôl ffynonellau arolwg cydnabyddedig (Arolygon Fluid a SurveySystem.com), mae hwn yn sampl ystadegol ddilys sy'n gynrychioliadol o boblogaeth Ynys Môn yn gyffredinol. Byddai'r ffigwr o -383 ymateb yn rhoi lefel hyder 95% yn y canlyniadau gydag (amrywiad a +/-5%).

1.10 Mae'r amrediad oedran a ymatebodd i'r arolwg fel a ganlyn –

Amrediad Oedran	Nifer	%
-16	1	0.2
16-24	14	3.2
25-44	80	18.4
45-64	114	26.3
65+	107	24.7
Dim eisiau dweud	117	27

Gyda 40% o'r ymatebwyr yn wrywod
 38% o'r ymatebwyr yn fenywod
 12% o ymatebwyr ddim eisiau dweud

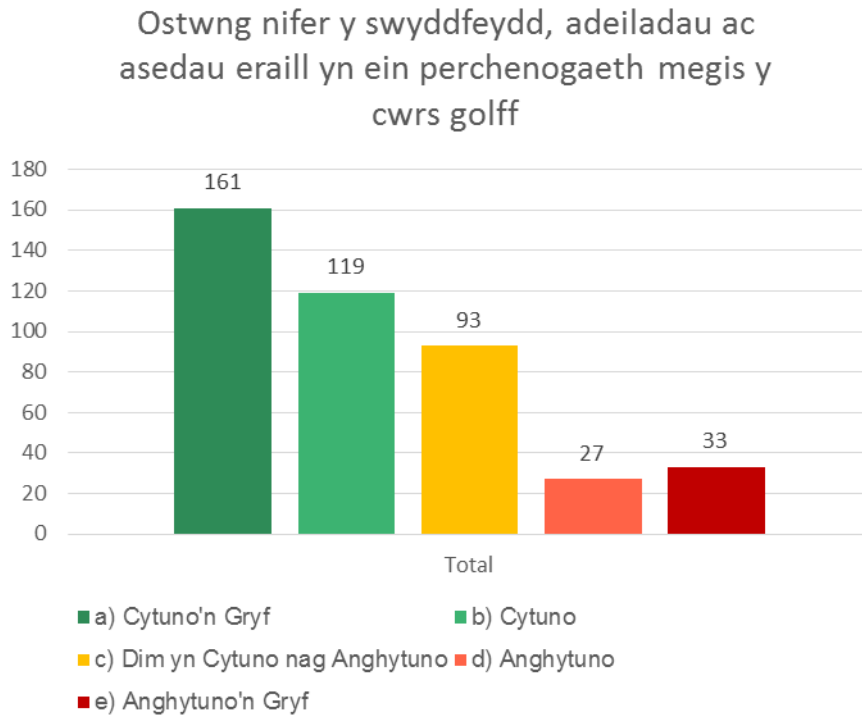
1.11 Mae'r rhaniad rhwng y rheiny a nododd eu bod yn Gymraeg, Saesneg, Prydeinig neu unrhyw genedligrwydd arall hefyd yn cyfateb yn gyffredinol i gyfansoddiad demograffig yr Ynys. Roedd y rhan fwyaf o'r ymatebwyr hefyd yn byw ar yr ynys (dros 70%, gyda 27% heb nodi eu statws).

2. CANLYNIADAU'R AROLWG

2.1 Roedd canlyniadau Arolwg yn cynnwys 16 o gynigion fel a nodir uchod ac yn rhoddi i ymatebwyr y cyfle i sgorio eu hymatebion rhwng 5-1 yn unol â'r categorïau isod.

1. Anghytuno'n Gryf
2. Anghytuno
3. Dim yn cytuno nac yn anghytuno
4. Cytuno
5. Cytuno'n Gryf

2.2 Roedd y cynnig cyntaf yn un i "**Ostwng nifer y swyddfeydd, adeiladau ac asedau eraill yn ein perchenogaeth megis y cwrs golff**" ac roedd dros 62% yn cytuno neu'n cytuno'n gryf gyda'r cynnig gydag ychydig dros 13% yn anghytuno neu'n anghytuno'n gryf.

Sylwadau'r Ymatebwyr:

“Pryderon mewn perthynas ag adeiladau gwag ar yr Ynys – pam nad yw'r rhain wedi cael eu gwerthu? Mân-ddaliadau – faint sy'n wag ar hyn o bryd?”

“Byddai gwerthu adeiladau nad oes eu hangen a dod yn fwy effeithlon yn well, yn yr adran briffyrdd, rwy'n tybio y byddai erwau o le cael eu rhyddhau petai sillfoedd, cypyrddau a dogfennau (rhai o 1996) yn cael eu storio neu eu gwaredu”

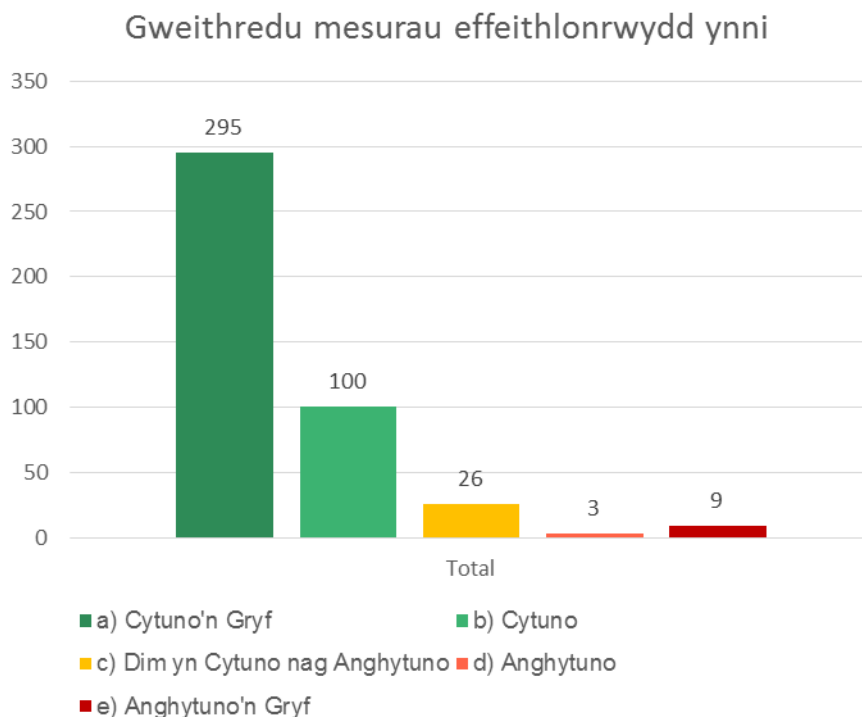
, ...”ymddengys bod nifer o adeiladau ym mherchenogaeth y cyngor nad oes digon o ddefnydd yn cael ei wneud ohonynt a gellid eu gwerthu i godi arian”

.” Dylai'r cyngor ystyried cael gwared ar rai o'i asedau nad ydynt yn cael eu gweld a'u gwerthfawrogi gan y Cyngor, megis gwaith Celf. Dylai'r Cyngor feddwl am ailstrwythuro ac o ganlyniad, ostwng nifer y gweithwyr sydd yn y swyddfeydd a gwerthu neu osod unrhyw le nad oes ei angen”

“ Rwy'n cytuno gyda gostwng nifer yr asedau ond nid y cyrsiau golff o angenrheidrwydd – o'r farn bod angen adolygu'r asedau”

“Gwerthu ysgolion sy'n wag”

2.3. Yr un modd, roedd dros 91% yn cytuno neu'n cytuno'n gryf gyda'r ail gynnig i ...”**Weithredu mesurau effeithlonrwydd ynni**”

Sylwadau'r ymatebwyr:

"Ychydig iawn o adeiladau'r Cyngor sy'n gwneud defnydd o ynni adnewyddadwy. Ac eithrio diffyg cyffredinol o ran ymdrech, mae'n anodd deall pam fod hyn yn bod"

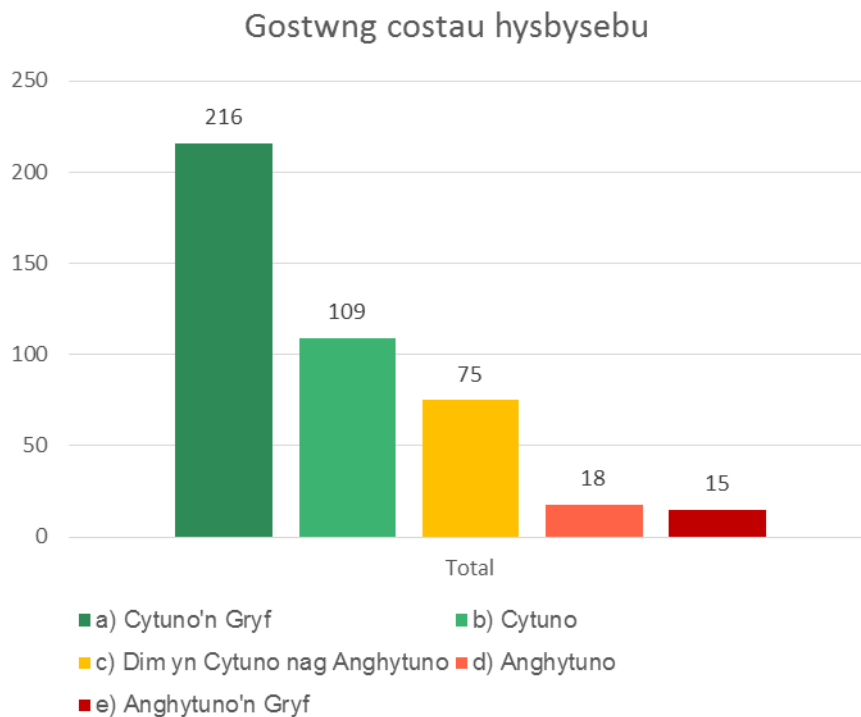
"Faint mewn gwirionedd mae'r Cyngor yn mynd i'w arbed gyda'r strategaeth effeithlonrwydd ynni? Dylai addysgu staff, e.e. i roi'r goleuadau i ffwrdd pan yn gadael eu swyddfeydd ac ati arbed arian. A yw'r Cyngor wedi edrych ar arbedion gwirioneddol a geid yn sgil gweithio gyda darparwyr ynni, e.e. gwaith biomas newydd?"

"Pam fedrwch chi ddim cael llai o oleuadau stryd yn y trefi ac ar y prif ffyrdd"

"Troï goleuadau stryd i ffwrdd rhwng 11pm a 7am"

"Dylid gwneud gofalmwr yr holl brif adeiladau'n gyfrifol am "ddisgyblaeth goleuadau" a rheoli'r systemau gwresogi y tu allan i oriau swyddfa, diwedd y dydd a phenwythnosau – arbedion mawr o bosib ar gael drwy wneud hynny"

2.4 Y cynnig i ... **"Ostwng costau hysbysebu"** - 75% yn cytuno neu'n cytuno'n gryf o gymharu â'r 7% a oedd yn anghytuno neu'n anghytuno'n gryf gyda 17% ddim yn cytuno nac yn anghytuno.

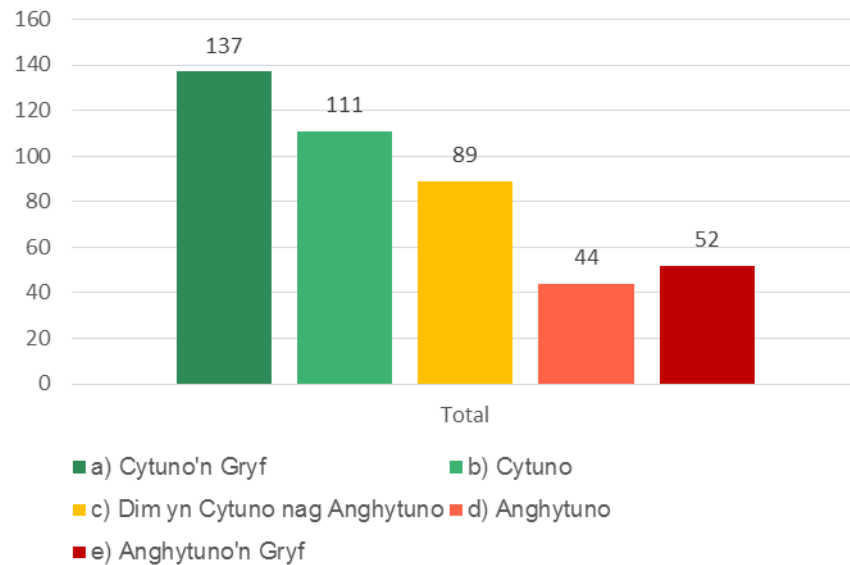
Sylwadau ymatebwyr:

"Ni ddylai lleihau hysbysebu olygu rhoi llai o rybudd i'r cyhoedd ar faterion a all eu heffeithio. Gallai mynd â hyn yn rhy bell danseilio democratiaeth er mwyn lleihau costau"

“Mae busnesau’n llwyddo drwy farchnata ac arloesi, os byddwch yn hysbysebu llai, a fydd modd i chi barhau i gael y neges drosodd a chynnal datblygiad ar yr Ynys?”

2.5 Y cynnig i..”**Annog y cyhoedd i gael at wasanaethau a chysylltu gyda’r Cyngor drwy e-bost neu’r wefan**” - cafwyd cytundeb cyffredinol i hyn gyda 284 (57%) o bobl yn cytuno neu’n cytuno’n gryf ond 96 o bobl (22%) hefyd yn anghytuno neu’n anghytuno’n gryf a 89 o bobl ddim yn cytuno nac yn anghytuno.

Annog y cyhoedd i gael at wasanaethau a chysylltu gyda’r Cyngor drwy e-bost neu’r wefan ar y wefan

Sylwadau'r Ymatebwyr:

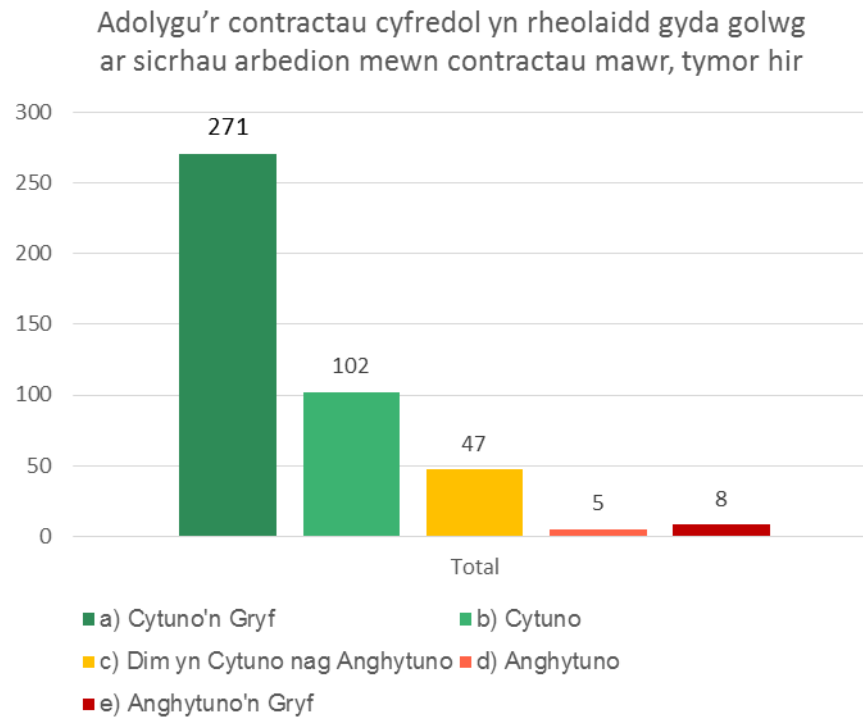
“Tra’n cydnabod yr angen i arbed costau cyfathrebu ac annog pobl i ddefnyddio e-bost i ohebu ynghyd â defnyddio tudalennau’r wefan i gael gwybodaeth, rhaid gofalu eich bod yn sicrhau fod y bobl hynny (ac mae nifer ohonynt) sydd heb fynediad i’r rhyngwrwd yn cael gwybodaeth a gohebiaeth ddigonol drwy lythyr gan y Cyngor a bod hynny’n cael ei reoli’r un mor dda”

“Wrth wella mynediad i wasanaethau’r Cyngor ac i ddemocratiaeth, mae’n bwysig nodi na fedr unrhyw wefan neu gyfathrebiad ar-lein fod yn hwylus i bob person anabl bob amser. Ni fydd hyd yn oed y gwefannau hynny sy’n cwrdd â’r safonau uchaf o ran mynediad yn hwylus i bawb”

“Gwella’r wefan gorfforaethol – ei gwneud yn fwy rhyngweithiol a hwylus i bobl ei defnyddio”

“Mae tlodi yn cael effaith ar fynediad i’r rhyngwrwd yn y cartref – tra bod gwella mynediad a gwasanaethau ar-lein i bobl yn rhan hanfodol o sicrhau mynediad hwylus i wasanaethau’r cyngor ac i ddemocratiaeth a sgrwtini, mae angen hefyd sicrhau fod rhybuddion cymunedol, newyddlenni neu bapurau newydd a llythyrau’n cael eu hanfon yn uniongyrchol at breswylwyr”

2.6 Roedd y mwyafrif llethol yn cytuno gyda'r cynnig i..”**Adolygu’r contractau cyfredol yn rheolaidd gyda golwg ar sicrhau arbedion mewn contractau mawr, tymor hir**” gydag ond 13 yn anghytuno neu’n anghytuno’n gryf.

Sylwadau’r Ymatebwyr:

“Mae angen edrych ar y ffaith bod contractau’n cael eu hallanoli fel contractau tymor hir 3 blynedd gan olygu fod pobl nad ydynt yn lleol yn cael eu cyflogi”

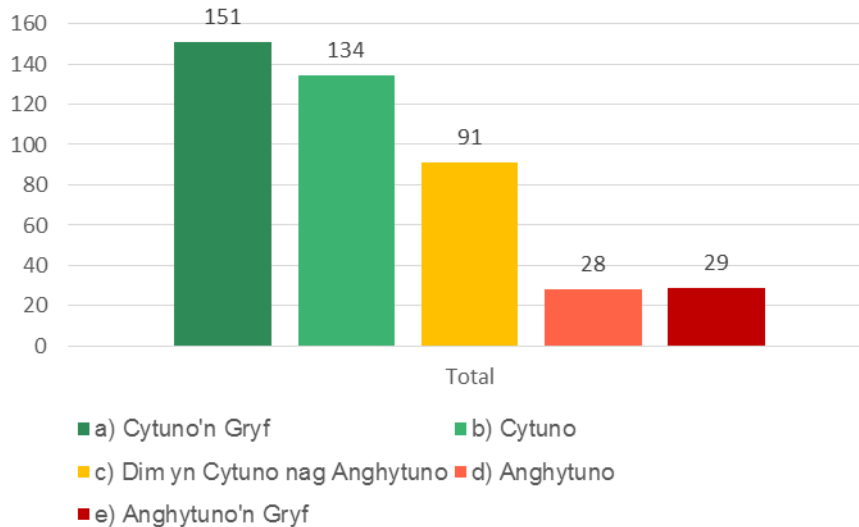
“Dylai contractau gefnogi a gwella’r gymuned leol”

“Nid wyf yn deall pam nad yw contractau gwerth uchel wedi bod yn cael eu hadolygu o’r cychwyn cyntaf. Ymddengys nad oes esgus dros beidio â gwneud hynny”

“ Mae’r contractau y mae awdurdodau lleol yn eu gosod yn fy mhrofiad i yn cael eu monitro’n agos ac mae angen rhoi mwy o sylw i sut y mae gwasanaethau’r cyngor ei hun yn cwrdd â’r gofynion y mae wedi ei roddi ar eraill”

2.7. O ran y cynnig i “**Ymchwilio i weld a fedrai cymunedau Ynys Môn (gan gynnwys y Cyngorau Tref a Chymuned) gymryd drosodd y cyfrifoldeb am rai o’r gwasanaethau mwy lleol megis meysydd chwaraeon, parciau gwledig a thoiledau cyhoeddus**” roedd bron i 66% yn cytuno/cytuno’n gryf gyda’r cynnig gydag ond 13% yn anghytuno/anghytuno’n gryf.

Ymchwilio i weld a fedrai cymunedau Ynys Môn (gan gynnwys y Cynghorau Tref a Chymuned) gymryd drosodd y cyfrifoldeb am rai o'r gwasanaethau mwy lleol megis meysydd chwaraeon, parciau gwledig a thoiledau cyhoeddus

Sylwadau'r Ymatebwyr:

“Mae cael y Cynghorau Cymuned i reoli a rhedeg cyfleusterau'n syniad da iawn oherwydd mae'n rhoi perchenogaeth a chyfrifoldeb yn ôl i'r cymunedau”

“Ni ddylid ond trosglwyddo cyfrifoldeb am wasanaethau lleol i Gynghorau Tref a Chymuned mewn achosion lle byddai hynny o fudd ariannol cyffredinol i'r gymuned honno”

“Nid wyf yn siŵr am gael cynghorau tref lleol i gymryd drosodd y cyfrifoldeb am gyfleusterau - efallai bod hwn yn edrych fel opsiwn rhesymol ond yn y tymor hir, bydd angen cynnal a chadw'r cyfleusterau hyn”

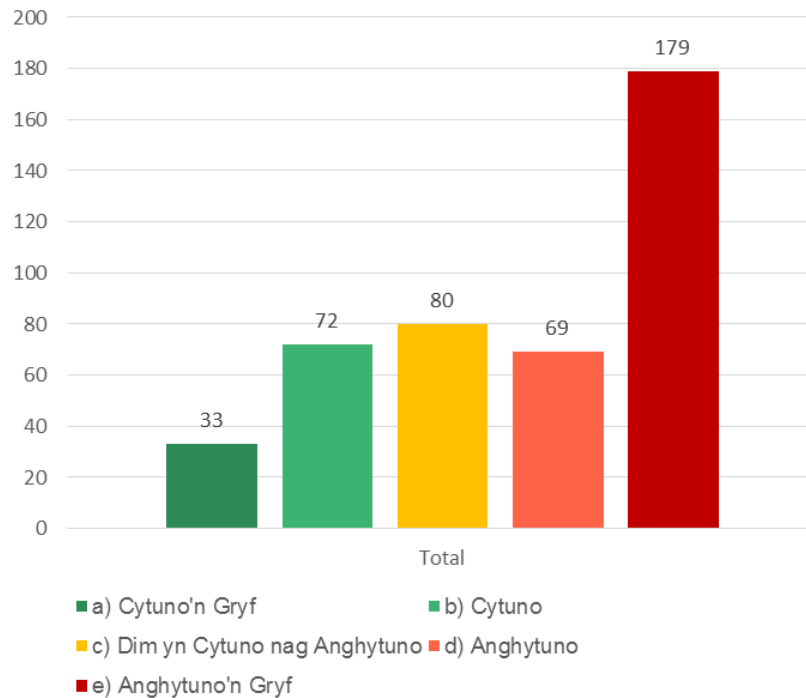
“Rhaid i CSYM roi'r gorau i ddibynnu ar y Cynghorau Tref i gwrdd â'r diffyg ariannol sy'n cynyddu'n gyflym .... h.y. Toiledau, Canolfannau Hamdden”

“Gwneud mwy o ddefnydd o Gynghorau Tref a Chymuned – maent yn ddi-fflach ac yn aneffeithiol mewn rhai ardaloedd”

“Rhaid i ddadansoddiad gynnwys unrhyw gostau ychwanegol a ddaw i ran Cynghorau Tref a Chymuned – gan gynnwys costau gweinyddol a staffio”

2.8 Nid yn annisgwyl, arweiniodd y cynnig ...”**Mae Treth Gyngor Ynys Môn yn weddol isel – rydym yn bwriadu cynnydd o 5%**” at ymateb lle yr oedd 57% yn anghytuno/anghytuno'n gryf gyda 24% yn cytuno/cytuno'n gryf â'r cynnig. Nid oedd 18% fodd bynnag, yn cytuno nac yn anghytuno i'r cynnig.

Mae Treth Gyngor Ynys Môn yn weddol isel –
rydym yn bwriadu cynnydd o 5%

Sylwadau'r Ymatebwyr:

“Rwy’n falch bod adolygiad yn mynd rhagddo a’r unig beth negyddol sydd gen i i’w ddweud yw mai’r opsiwn hawdd i’r Cyngor yw taro teuluoedd sy’n gweithio a pherchenogion tai gyda chynnydd eto o 5% yn y dreth gyngor”

“Dylai cynnydd yn y Dreth Gyngor fod yn gysylltiedig â’r gwasanaethau a ddarperir ac effeithlonrwydd y Cyngor ac nid yn awtomatig blwyddyn ar ôl blwyddyn”

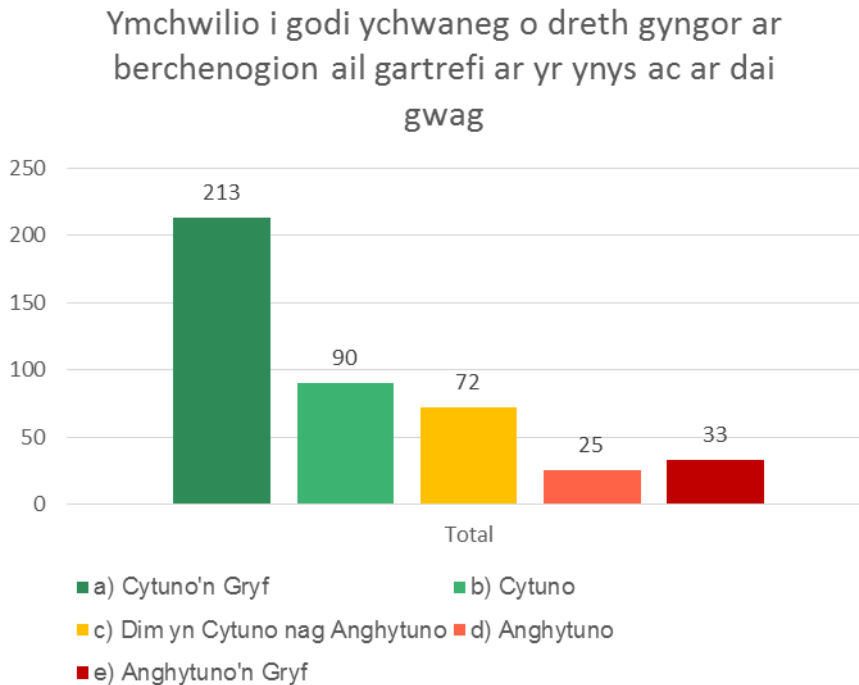
“Nid dyma’r amser i gynyddu’r Dreth Gyngor gan swm sy’n uwch na chwyddiant pan nad yw’r rhan fwyaf o bobl yn cael codiadau cyfog yn ôl chwyddiant”

“Ni fedrwch barhau i godi’r dreth gyngor uwchlaw cyfraddau chwyddiant. Rydym yn haeddu cyfnod o gynnydd yn y dreth gyngor sy’n llai na chwyddiant. Oni fedr y Cyngor gwrdd â’i gyfrifoldeb statudol i gadw cynnydd islaw cyfraddau chwyddiant, mae angen cael gwybod hynny cyn gynted ag sy’n bosibl”

“Rwy’n derbyn fod y cyngor mewn sefyllfa anodd ond mae cynnydd o 5% yn y dreth gyngor i bob pwrpas yn golygu torri cyflogau gweithlu Ynys Môn sydd, y cyfan ohonynt bron, ar gyflogau isel.

“Tra’n cynyddu’r dreth gyngor i berchenogion tai, nid oes unrhyw awgrymiad y dylid codi rhent tai cyngor hefyd gan yr un 5%. Byddai hwn yn awgrymiad teg oherwydd mae pawb yn defnyddio cyfleusterau’r cyngor p’un a ydynt yn berchenogion eu cartrefi neu’n talu rhent”

2.9 Roedd bron i 70% yn cytuno/cytuno'n gryf gyda'r cynnig i.. **“ymchwilio i godi ychwaneg o dreth gyngor ar berchenogion ail gartrefi ar yr ynys ac ar dai gwag”** gyda 16% pellach ddim yn cytuno nac yn anghytuno a dim ond 13% yn anghytuno/anghytuno'n gryf

Sylwadau'r Ymatebwyr:

“Rwy'n cytuno bod angen adolygu'r dreth gyngor ar gyfer ail gartrefi oherwydd pethau 'dymunol i'w cael' yw'r rhain yn hytrach na rhywbeth angenrheidiol ac nid wyf yn meddwl y byddai pobl sy'n byw ac yn gweithio yn Ynys Môn drwy'r amser yn cwyno”

“Rwy'n anghytuno gyda'r polisi o gynyddu'r dreth gyngor ar gyfer ail gartrefi ar Ynys Môn yn bennaf oherwydd nad wyf ar hyn o bryd yn gallu gwerthu fy nghyn gartref priodasol ar Ynys Môn oherwydd sefyllfa ddisymud y farchnad dai ar hyn o bryd y tu allan i Lundain”

“Gallai perchenogion ail gartref ymddangos yn simplistig i fod yn darged hawdd ar gyfer codi arian a hynny'n seiliedig ar ddogma gwleidyddol. Yn fy marn i, byddai cynyddu'r dreth gyngor ar gyfer perchenogion ail gartrefi yn annheg ac yn annhebygol o ddarparu ffynhonnell incwm gynaliadwy a chât hefyd effaith andwyol ar fuddiannau tymor hir yr ynys a gallai fod yn agored i adolygiad barnwrol”

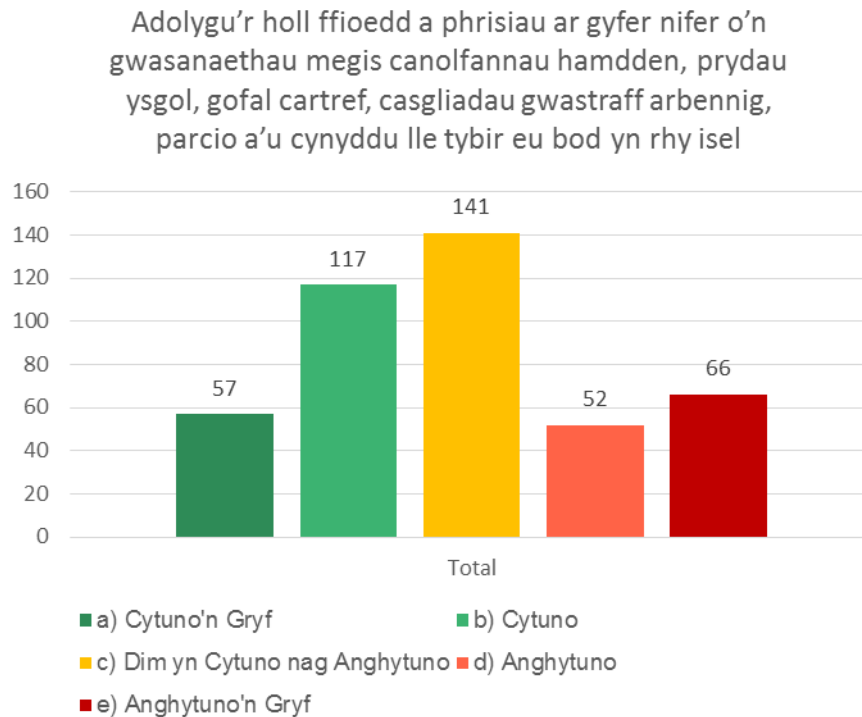
“Mae'r Dreth Gyngor i fod i gael ei chodi i ddarparu gwasanaethau lleol. Os nad yw eiddo'n cael ei ddefnyddio ar sail amser llawn, yna nid oes pwysau ar rai cyfleusterau megis ysgolion a gwasanaethau cymdeithasol ac mae llai o bwysau ar wasanaethau megis yr heddlu a'r gwasanaeth tân. Mae dadl foesol gref i eiddo o'r fath gael ad-daliad. Mae cynyddu'r dreth yn amhriodol o safbwynt moesol ac yn debygol o fod yn wrthgynhyrchiol. Byddai strategaeth i annog perchenogaeth ail gartrefi yn fwy addas”

“Hoffwn weld rhyw fath o ymgysylltiad rhwng perchenogion ail gartref a swyddogion ynghyd â chynghorwyr lleol i geisio gweld pa atyniadau y gellid eu hychwanegu at yr hyn sy'n cael ei gynnig ar hyn o bryd er mwyn ceisio sicrhau fod pobl yn byw am gyfnodau hwy yn Ynys Môn”

“Rwy’n meddwl o ddifrif y dylech daro’n galed yr ail gartrefi sy’n wag y rhan fwyaf o’r amser. Gyda chymaint o ddigartrefedd, mae’n warthus ac mae’n lladd pentrefi bychain”

“Dyblwch y Band Treth ar gyfer ail gartrefi”

2.10 O ran y cynnig i ..”**Adolygu’r holl ffioedd a phrisiau ar gyfer nifer o’n gwasanaethau megis canolfannau hamdden, prydau ysgol, gofal cartref, casgliadau gwastraff arbennig, parcio a’u cynyddu lle tybir eu bod yn rhy isel**” roedd 40% yn cytuno/cytuno’n gryf a 27% yn anghytuno/anghytuno’n gryf gyda 32% ddim yn cytuno nac yn anghytuno

Sylwadau’r Ymatebwyr:

“Mae’r cynnydd mewn cyfyngiadau parcio sef cyfyngiadau o ran yr amser parcio a’r ffioedd yn golygu fod pobl yn gyndyn i fynd i’r Stryd Fawr i siopa”

“Beth yw eich cynllun i wasanaethau anstatudol godi ffioedd? Mae’n siwr eich bod eisoes wedi ymchwilio i hyn?”

“Rhaid i unrhyw gynnydd mewn ffioedd a’r dreth gyngor fod yn unol â chwyddiant a rhaid canolbwyntio hefyd ar y ffioedd hynny a godir mewn meysydd lle mae hynny’n wrthgynhyrchiol o ran y referniw a gynhyrchir o gymharu â chost casglu’r arian. Efallai y bydd gwneud i fwrdd â rhai ffioedd, yn arbennig mewn ardaloedd twristaidd yn annog mwy o ddefnydd ac yn caniatáu i chi godi referniw mewn ffyrdd eraill megis cynnig consesiynau i ddarparwyr preifat redeg cyfleusterau”

“Dylai sicrhau fod gan eich cymunedau ffyrdd o gael yn iach, yn enwedig yng nghyd-destun y teulu, gael ei annog drwy ostwng ffioedd mynediad a cheisio codi arian drwy gynnal gweithgareddau ychwanegol”

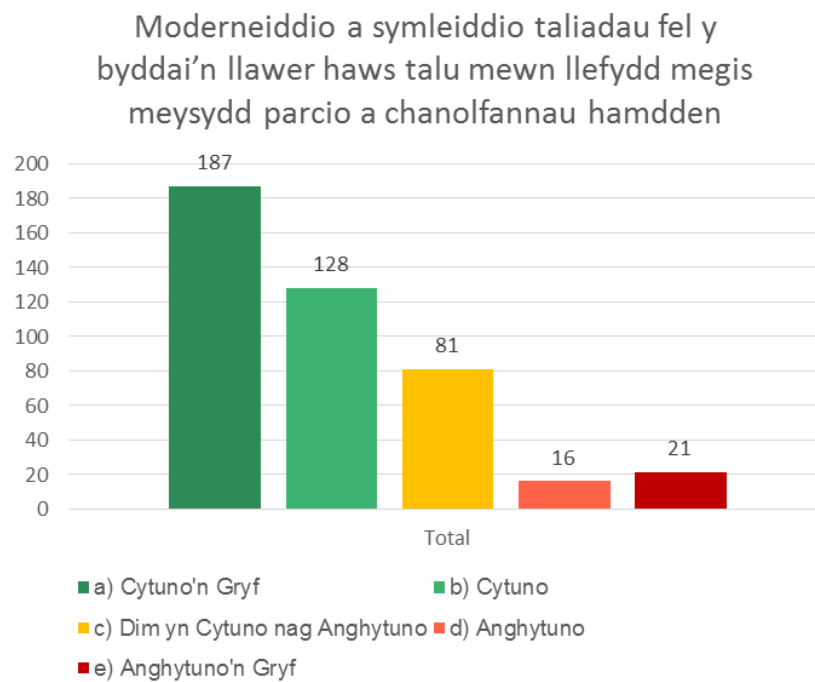
“ Rhaid cydbwysu unrhyw gynllunio i gynyddu ffioedd yn erbyn y pwysau sydd ar unigolion a theuluoedd ar hyn o bryd”

“Ffioedd uwch ar gyfer ceisiadau cynllunio ac ati yn seiliedig ar gost y datblygiad ac os ydyw ar gyfer cartref gwyliau/ail gartrefi (nodwch person lleol neu na ddylid eu defnyddio fel cartref gwyliau am dyweder ?? blynedd)”

“Preifateiddiwch y Canolfannau Hamdden”

“Mae lle i oddeutu 500 o geir yn y 4 maes parcio i staff yn Llangefni. Wrth godi isafswm o £2 y diwrnod, byddech yn gwneud incwm o £1000 yr wythnos. Os ydych chi o ddifrif am yr ymgynghoriad hwn, dylech ystyried hyn.”

2.11 Cafodd y cynnig i ..”**Foderneiddio a symleiddio taliadau fel y byddai’n llawer haws talu mewn llefydd megis meysydd parcio a chanolfannau hamdden**” ei gefnogi gan 72% o ymatebwyr gydag ond 8% yn anghytuno/anghytuno’n gryf.

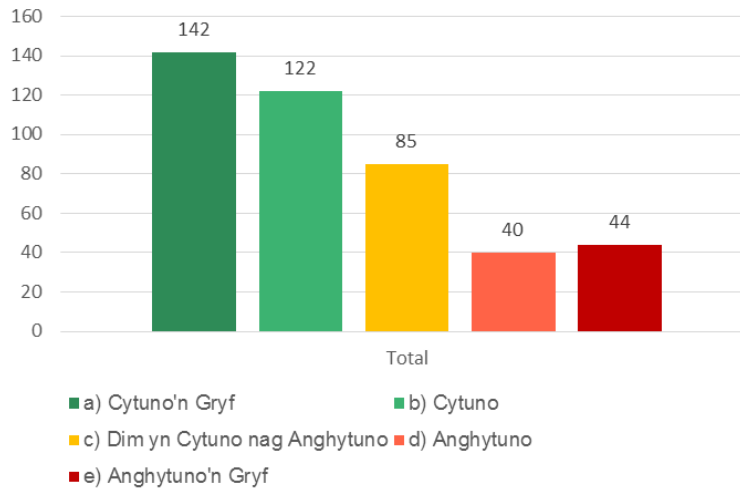

Sylwadau'r Ymatebwyr:

“Gosodwch rwystrau ar feysydd parcio fel na fedr pobl barcio heb dalu”

2.12 Roedd bron i 61% yn cytuno/cytuno’n gryf y dylem..”**Ddatblygu tai gofal ychwanegol ar gyfer pobl hŷn ac yna, ostwng nifer y cartrefi gofal y mae’r Cyngor yn eu rhedeg**” a 19% arall ddim yn cytuno nac yn anghytuno a 19% yn anghytuno/anghytuno’n gryf.

Ddatblygu tai gofal ychwanegol ar gyfer pobl hŷn ac yna, ostwng nifer y cartrefi gofal y mae'r Cyngor yn eu rhedeg

Sylwadau'r Ymatebwyr:

"Nid wyf yn gwybod digon am dai gofal ychwanegol ac o'r herwydd mae fy ateb yn un niwtral. Yn gyffredinol, mae'n edrych fel cynllun da"

"Codwch y ffioedd ond peidiwch â chau'r cartrefi gofal y mae'r Cyngor yn eu rhedeg"

"Trosglwyddo gofal preswyl i iechyd cyhoeddus"

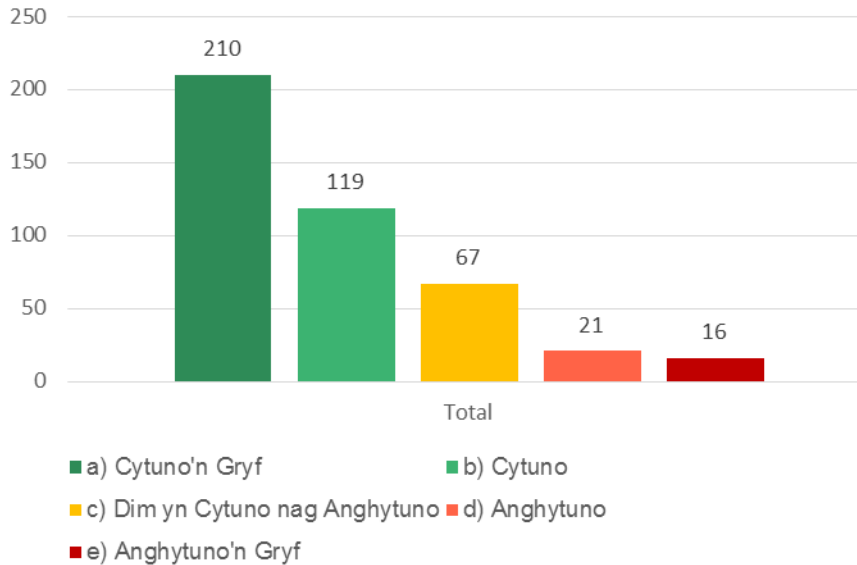
"Mae cyfrifoldeb ar y Cyngor i ddarparu gofal o safon i bobl hŷn"

"Dylai darparu gofal o safon i gwrdd ag anghenion pobl fod yn flaenoriaeth bob amser yn achos Gofal i Bobl Hŷn. Mae cyfrifoldeb ar y Cyngor i reoleiddio safonau waeth bwy sydd biau'r gwasanaeth."

"Mae pobl hŷn yn derbyn gwell gofal mewn Cartrefi Gofal sy'n cael eu rhedeg yn dda ac sy'n effeithlon yn hytrach na threulio oriau ar eu pennau eu hunain yn eu cartrefi ar adegau pan maent angen cymorth a rhywun i leddfu eu hunigrwydd"

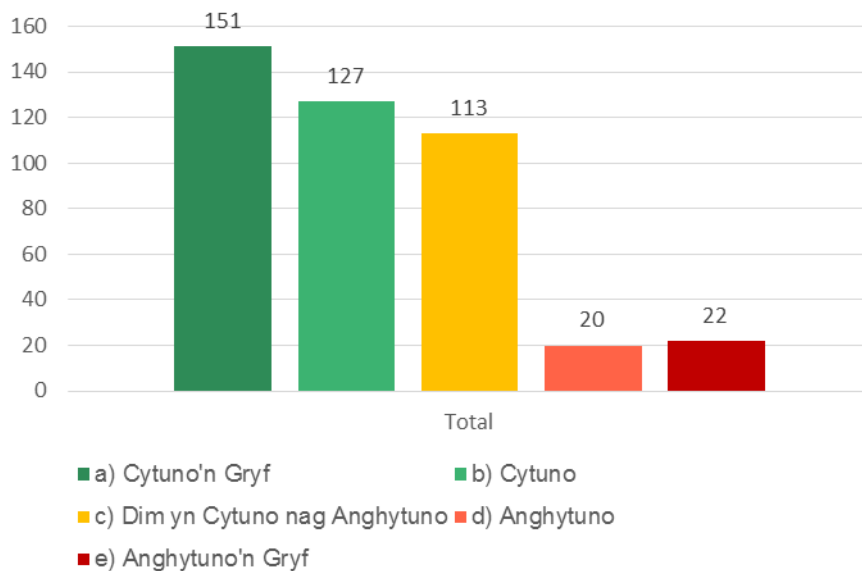
2.13 Roedd mwyafrif llethol (bron i 76%) o ymatebwyr hefyd yn cytuno gyda'r cynnig i ...**"Cynyddu'r defnydd o dechnoleg y cartref fel gall pobl aros yn annibynnol am gyfnod hwyach"**

Cynyddu'r defnydd o dechnoleg y cartref fel
gall pobl aros yn annibynnol am gyfnod
hwyach

2.14 Dim ond 10% o'r ymatebwyr oedd yn anghytuno/anghytuno'n gryf gyda'r cynnig i ..”**Adolygu nifer y llefydd sydd gennym mewn ysgolion yn erbyn nifer y llefydd yr ydym eu hangen mewn gwirionedd**” gyda 64% yn cytuno neu'n anghytuno'n gryf

Adolygu nifer y llefydd sydd gennym mewn
ysgolion yn erbyn nifer y llefydd yr ydym eu
hangen mewn gwirionedd

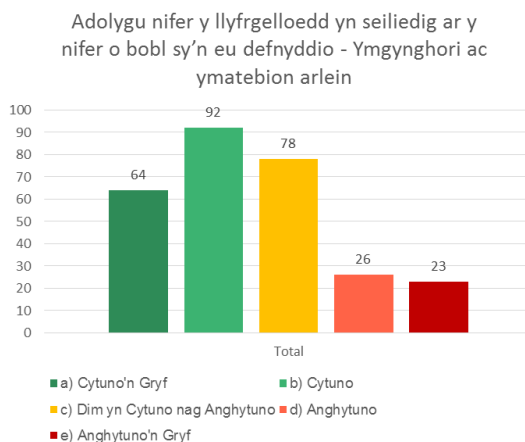
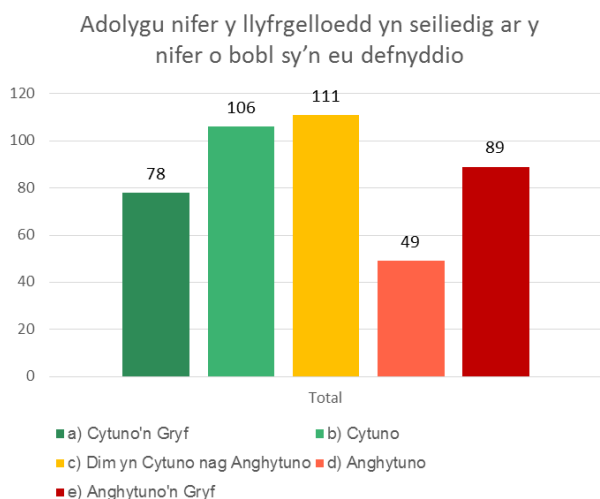
Sylwadau'r Ymatebwyr:

"Mae'r angen am lefydd mewn ysgolion yn amrywio o flwyddyn i flwyddyn"

"Rwy'n teimlo hefyd y dylai'r Cyngor gadw'r ysgolion llai a pheidio â gorfodi pobl i fynd â'u plant i ysgolion sy'n bell ac rwy'n meddwl y câi'r plant addysg well pan mae mwy o amser yn cael eu dreulio arnynt, hynny yw, mewn dosbarthiadau llai"

"Ystyried defnyddio'r llefydd gweigion mewn ysgolion ar gyfer staff a gyflogir yn ganolog gan olygu y byddai llai o safleoedd i'w rheoli"

2.15 Arweiniodd y cynnig i .."**Adolygu nifer y llyfrgelloedd yn seiliedig ar y nifer o bobl sy'n eu defnyddio**" at ymateb diddorol o ystyried mai Llyfrgelloedd oedd un o brif bynciau'r ymgynghori. Roedd 42% yn cytuno/cytuno'n gryf gyda'r cynnig ac roedd 31% yn anghytuno/anghytuno'n gryf gyda 25% ddim yn cytuno nac yn anghytuno. Fodd bynnag, petawn yn tynnu'r holiaduron a gylchredwyd yn y llyfrgelloedd o'r hafaliad, mae'r ffigyrau yn 55% yn cytuno/cytuno'n gryf, 27% ddim yn cytuno nac yn anghytuno a dim on 17% yn anghytuno/anghytuno'n gryf.

Sylwadau Ymatebwyr:

"Dylai llyfrgelloedd olygu mwy na llyfrau a rhyngwyd. Dylent fod yn gaffis cymunedol lle gall pobl gyfarfod"

"Cau POB llyfrgell y tu allan i'r trefi"

"Credaf y bydd llyfrgelloedd yn bwysicach nag erioed i gymunedau lleol ac y dylid ymestyn eu horiau agor i gwrdd â'u hanghenion. Nid rhywle i fenthycu llyfrau yn unig yw'r llyfrgelloedd – maent yn adnodd pwysig ar gyfer grwpiau cymunedol, yn darparu gwybodaeth am wasanaethau'r Cyngor, gwasanaethau cymorth a gwybodaeth i ymwelwyr. Yn fy marn i, mae llyfrgelloedd yn llawer pwysicach na chwrs golff"

“Mae prinder adeiladau i gynnig gwasanaethau ac efallai mai'r llyfrgelloedd yw'r ateb. Hefyd, gellid ailfodelu'r llyfrgell deithiol i ganiatáu mynediad i'r rhyngwrwd fel y gall dinasyddion nad oes ganddynt fynediad iddi am ba reswm bynnag ei defnyddio”

“ Rwyf wedi cytuno gyda'r adolygiad o ran nifer y llyfrgelloedd, oherwydd byddai modd ail-leoli rhai o'r cyfleusterau hyn mewn siop un stop a allai letya cyfleusterau hamdden ac ati dan yr un to”

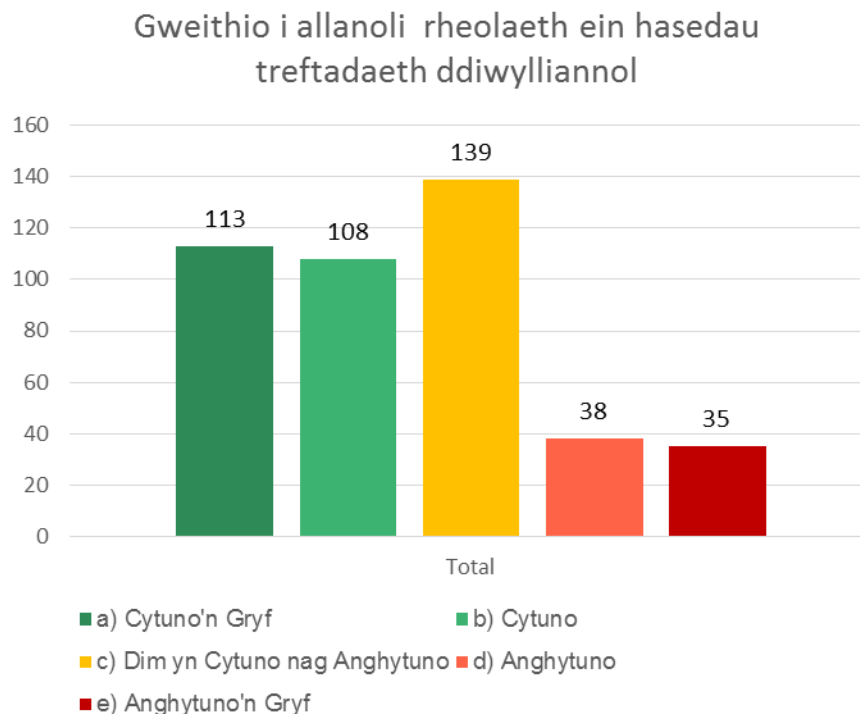
“Codi ar bobl i fynd i Oriol Môn, ymddengys nad yw'r toriadau byth yn cyffwrdd hon, dim ond llyfrgelloedd. Mae llyfrgelloedd yn fwy defnyddiol nag oriel gelf”

“Dymunaf i chi bob llwyddiant yn eich ymdrechion ond rwy'n gobeithio y bydd ein llyfrgell ni (Biwmares) yn parhau i ffynnu”

“Cyflwyno ffi fechan flynyddol ar gyfer defnyddio'r llyfrgelloedd – ac eithrio plant a myfyrwyr. Cyflwyno ffi i ddefnyddio cyfrifiaduron yn y llyfrgelloedd – gyda'r un amod â'r uchod

“Rwy'n meddwl bod Llyfrgelloedd yn hanfodol i'r gymuned ac mae angen eu hailfodelu'n gyfleusterau o fath hyb cymunedol”

2.16 Roedd dros 51% yn cytuno gyda'r cynnig i ..”**Gweithio i allanoli rheolaeth ein hasedau treftadaeth ddiwylliannol**” gyda 32% pellach ddim yn cytuno nac yn anghytuno gyda'r cynnig ac ychydig dros 16% yn anghytuno/anghytuno'n gryf

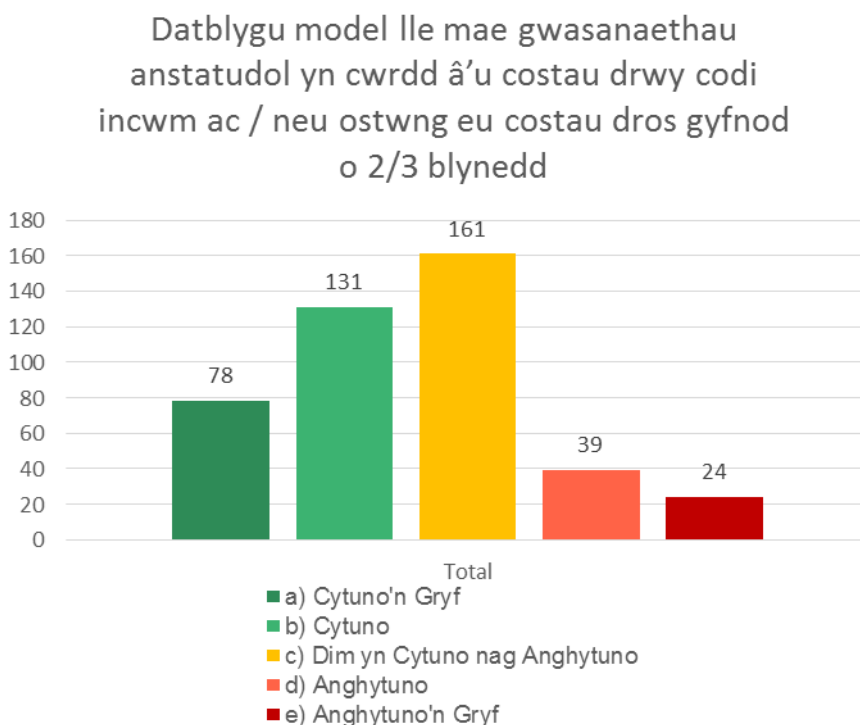

Sylwadau Ymatebwyr:

“Dylid ystyried y modd yr ydym yn rheoli ein hasedau treftadaeth ddiwylliannol fesul achos. Mewn rhai meysydd, mae'n bur debygol y gellid dirprwyo rheolwyr i sefydliadau addas. Dylai'r Cyngor fod yn rheoli ei arian yn gadarn fel mater o drefn. Dylai unrhyw adolygiad o'r gwasanaethau cyfredol ganolbwyntio ar y meysydd gwariant uchaf a bod yn seiliedig ar ddulliau rheoli cadarn”

“cael madael ag Oriol Ynys Môn a gwerthu lluniau gwerthfawr, sef rhai Tunnickliffe”

2.17 Roedd 51% o ymatebwyr hefyd yn cytuno/cytuno'n gryf gyda'r cynnig i .. **“Datblygu model lle mae gwasanaethau anstatudol yn cwrdd â'u costau drwy codi incwm ac / neu ostwng eu costau dros gyfnod o 2/3 blynedd”** gyda 31% ddim yn cytuno nac yn anghytuno a 16% yn anghytuno/anghytuno'n gryf

Sylwadau'r Ymatebwyr:

“gweithio mewn partneriaeth gyda'r trydydd sector i leihau a rhannu costau”

2.18 Sylwadau Ychwanegol

Fel a nodwyd yn y rhagarweiniad, derbyniwyd nifer o sylwadau ansoddol yn ystod y broses ymgynghori - rhai drwy ebost neu lythyr a rhai drwy ymgysylltiad wyneb yn wyneb gydag ymatebwyr. Mae rhai o'r sylwadau sy'n cyd-fynd yn uniongyrchol â'r cynigion wedi cael eu cynnwys yn yr adroddiad (uchod) ac mae'r sylwadau ychwanegol isod yn cael eu cynnwys am eu bod yn groestoriad o'r math o ymatebion a dderbyniwyd a oedd naill ai a) yn themâu a oedd yn codi dro ar ôl tro neu b) yn ymatebion nad oeddynt yn ymwneud yn uniongyrchol â'r cynigion ond yn rhaid a oedd yn haeddu sylw .....

- Gostwng nifer yr Uwch Reolwyr, gormod ohonynt
- Gostwng absenoldeb salwch
- Llai o Gynghorwyr. Gostwng nifer y Cynghorwyr. Cynnal cyfarfodydd ar-lein.
- Cau'r swyddfa cofrestru etholiadol ar stad ddiwydiannol Llangefni a'i chyfuno gyda swyddfeydd y Cyngor yn y dref
- *Gellid rhoi'r gorau i wagio biniau gwyrdd ar gyfer gwastraff gardd rhwng Tachwedd a Mawrth oherwydd nad ydynt yn gyffredinol yn cael eu defnyddio yn y cyfnod hwnnw.*
- *Credaf y dylai'r Cyngor ystyried cyfuno'n wirfoddol gyda Chyngor Gwynedd. Gallai hyn gynnig arbedion anferthol drwy ganoli gwasanaethau yn arbennig felly o ran caffael, rheoli a gweinyddu, cyllid a recriwtio.*
- *Pryderon ynghylch adeiladau gwag ar yr Ynys – pam ddim gwerthu'r rhain? Y Mân-ddaliadau – faint ohonynt sy'n wag ar hyn o bryd*
- *Gwagio biniau gwyrdd yn y gaeaf - oni fedrid gwneud hyn unwaith y mis? Yn lle hynny, gellid casglu eitemau o wastraff domestig nad ydynt fel arfer yn cael eu casglu (eitemau swmpus) am dri o fisoedd y gaeaf. Byddai hynny'n arbed arian o ran y gwasanaeth casglu gwastraff swmpus a roddir am ddim ddwywaith y flwyddyn ar hyn o bryd.*
- *Nid yw'r targed ar gyfer torri costau staffio yn uchelgeisiol iawn, dim ond arbediad o £1M allan o gyfanswm costau staffio oddeutu £75M (60% o gyllideb y Cyngor), sef 1.3% yn unig. Rwy'n sicr y gellid gwneud mwy o arbedion yn hyn o beth.*
- *Byddai toriad o 10% ar gyfartaledd yn y costau staffio'n arbed oddeutu £7.5M. Efallai y gellid gwneud hynny'n fwy derbyniol drwy roi, dyweder, brynhawniau Gwener i ffwrdd i staff neu gyfatebol mewn gwyliau di-dâl yn ystod y flwyddyn.*
- *Credaf y byddai'n syniad da i bawb sy'n gweithio yn y cyngor dalu ffi flynyddol i barcio eu ceir. Byddai hyn yn creu incwm ac yn creu mwy o lecynnau parcio*
- *Adolygu'r Haen Uchaf o Reolwyr – a oes angen cymaint o reolwyr?*
- *Dylai'r Cyngor ostwng y cymhorthdal a rydd i lwybrau bysys - maent yn talu i fsysys sy'n llawn aer gael eu cario o gwmpas yr Ynys*
- *Hyfforddi staff i fod yn weithwyr mwy generig – sefydliad ydyw, nid adran!*
- *Mae'r strategaeth yn sôn am fesurau effeithlonrwydd sylfaenol ond nid yw'n sôn am wella perfformiad staff neu adolygu cost uwch reolwyr, mae'r rhan fwyaf o awdurdodau'n cynnal adolygiadau sylweddol o'u gwasanaethau cefn swyddfa. Beth am wneud gwell defnydd o'r dechnoleg yn y cyngor, digidol, newid sianel ac ati.*
- *Anfon gwaith papur allan mewn un iaith; gofyn i'r trethdalwyr pa iaith y maent ei heisiau*

- *Petai rhai (os nad y cyfan) o weithwyr y cyngor yn deall y pwysau sydd ar fusnesau bychain o ran llif arian, gwneud pethau'n gyflym, yn effeithlon ac yn iawn ac yn gweithredu hynny yn eu bywyd gwaith bob dydd (yr un modd â'r rhan fwyaf o weithwyr mewn Mentrau Bychain a Chanolig), yna rwy'n credu y byddai hynny o gymorth gyda'r targedau effeithlonrwydd.*
- *Ymddengys nad ydych yn "herio galw am wasanaethau" rhyw lawer iawn – lleihau'r galw am wasanaethau er gallai cynyddu'r costau gael yr effaith hon.*
- *Mae Medrwn Môn yn croesawu'r strategaeth effeithlonrwydd gyda'i gweledigaeth glir ar gyfer wynebu'r heriau ariannol. Mae'r Cyngor yn cydnabod yr angen i weithio gydag eraill i ddarparu gwasanaethau ac i ystyried yn ofalus yr hyn sy'n statudol ac yn anstatudol. Dylid dysgu gwersi o drosglwyddo gwasanaethau megis Canolfan Biwmares a'r cynllunio gofalus a'r gefnogaeth gymunedol a gynigiwyd.*
- *Roedd cytundeb yn gyffredinol ynglŷn â'r mesurau perthnasol y gellid eu cymryd ... (Cangen Ynyd Môn – Ymgyrch Diogelu Cymru Wledig) ond dylai unigolion hefyd ysgrifennu ar wahân*

Ymateb Cychwynnol y Cyngorau Tref a Chymuned (o'r Fforwm Ymgynghorol a gynhaliwyd ar 23/10/14)

- Trefniadau cydweithio – dylid gwneud mwy o waith gyda'r sector peifat er mwyn sicrhau arbedion (Trearddur).
- Gostwng cost democratiaeth – pwysigrwydd cryfhau democratiaeth a hyrwyddo amrywiaeth mewn llywodraeth leol (Llanfairpwll).
- Cael y gorau o'n staff – mae angen bod yn wylidwrus o effaith bosibl diswyddiadau a pheidio â llenwi swyddi gweigion ar lefelau salwch staff (Llanfairpwll).
- Ymgynghori – angen sicrhau fod dulliau ymgynghori'r Cyngor yn gadarn (Llanfairpwll).
- Herio darparu gwasanaethau anstatudol – angen ymgysylltu gyda'r holl gydranddeiliaid cyn gynted ag sy'n bosibl ynghylch unrhyw doriadau mawr i wasanaethau anstatudol (Cwm Cadnant)

Ad-drefnu Llywodraeth Leol yng Nghymru – Tra'n cydnabod bod yr amserlen yn mynd y tu draw i'r cyfnod o dair blynedd y mae'r strategaeth effeithlonrwydd ddrafft yn ymwneud ag ef, pwysleisiwyd ei bod hi'n bwysig ymchwilio i oblygiadau posibl unrhyw fwriadau i gyfuno Cyngorau (Cwm Cadnant).

3. CASGLIAD

- 3.1** Wrth ystyried y rhan fwyaf o'r cynigion/syniadau a gyflwynwyd fel rhan o'r ymarfer ymgynghori ar Strategaeth Effeithlonrwydd 2014 ynghyd â'r ymarfer blaenorol yr ymgymeryd ag ef yn 2013, ymddengys bod yr ymateb cyffredinol yn arwydd o'r ffaith fod y Cyngor wedi cyflwyno opsiynau y mae dinasyddion Ynys Môn yn cytuno â nhw yn gyffredinol.
- 3.2** Ac eithrio'r cynnig i godi'r Dreth Gyngor gan 5% bob blwyddyn, mae mwyafrif o drigolion Ynys Môn yn cefnogi'r cynnig ar y cyfan ac o'r herwydd yn rhoddi mandad clir i'r Cyngor symud ymlaen i weithredu ar y cynnig sy'n gysylltiedig â'r strategaeth.

Ymateb i geisiadau am wybodaeth ychwanegol gan drigolion

Yn ystod ymgynghoriad 'Cwrdd â'r Heriau: Cynigion Cyllideb 2015/16', rydym wedi derbyn nifer o geisiadau am wybodaeth bellach gan drigolion Ynys Môn.

Er mwyn sicrhau bod y broses ymgynghori mor effeithiol â phosib, rydym yn hapus i rannu'r wybodaeth a ofynnwyd amdano ar ein gwefan a'n cyfryngau cymdeithasol.

Rydym yn gobeithio y bydd y wybodaeth ychwanegol yma'n egluro'n well rhai agweddau o'r ddogfen ymgynghori a'n helpu trigolion roi ymateb mwy gwybodus i gynigion y Gyllideb.

Cynigion Gwerth Da am Arian

Beth yw'r gwahanol gynigion ar gyfer arbedion yn Gwasanaethau Plant (Eitem 14)?

Mae'r cynigion arfaethedig yn cynnwys:

- adolygu cyfraniad y Cyngor Sir yn ei roi i'r Bartneriaeth Cyfiawnder Ieuencid;
- rhoi terfyn ar ddefnyddio Cadeirydd Annibynnol ar gyfer y Panel Maethu a darparu un yn fewnol;
- cyflwyno mesurau effeithlonrwydd eraill o fewn y Trydydd Sector.

Mae'r rhain yn gyfystyr â 0.49% o gyfanswm yr holl arbedion arfaethedig

Beth yw'r gwahanol gynigion ar gyfer arbedion yn Gwasanaethau Cynllunio (Eitem 17)?

Mae'r cynigion arfaethedig yn cynnwys:

- lleihau cyflenwadau a gwasanaethau cyffredinol
- mesuriadau effeithlonrwydd o fewn Llecynnau Agored, Cefn Gwlad a'r Arfordir
- cwtogi darpariaeth Coed Cymru
- lleihad oriau wardeniaid tymhorol a cymunedol

Mae'r rhain yn gyfystyr â 0.42% o gyfanswm yr holl arbedion arfaethedig

Beth yw'r gwahanol gynigion ar gyfer arbedion yn Gwasanaethau Diwylliannol (Eitem 18)?

Mae'r cynigion arfaethedig yn cynnwys:

- adleoli swyddfa Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd
- gostwng cyflenwadau a gwasanaethau cyllideb cyffredinol (Diwylliant)
- rhesymoli cyllideb yr Archifau
- rhesymoli'r cytundeb glanhau ar gyfer Archifau
- gostyngiadau yng nghyllideb Amgueddfeydd (Treftadaeth)
- gostwng Cyllideb Celfyddydau Cymunedol (Treftadaeth)

Mae'r rhain yn gyfystyr â 0.33% o gyfanswm yr holl arbedion arfaethedig

Cynigion Her Barhaus o'r Gwasanaethau

Beth yw'r gwahanol gynigion ar gyfer arbedion yn y Gwasanaeth Adfywio Economaidd a Chymdeithasol (Eitem 6)?

Mae'r cynigion arfaethedig yn cynnwys:

- gostyngiadau yng Nghyllideb Gweithredol Cyffredinol y Gwasanaeth Hamdden
- lleihau cyfraniad yr Uned Datblygu Chwaraeon i Gemau'r Ynysoedd
- dileu swydd Datblygu Chwaraeon
- gostwng cyfraniad grant Cydlynedd Cynllun Cenedlaethol i Atgyfeirio Cleifion i Wneud Ymarfer Corff
- rhesymoli staff caffi Amlwch
- gostwng Cyllideb staff achlysurol yng Nghanolfan Hamdden Caergybi
- gostyngiad yn y Gyllideb Gweithredol (Marchnata)
- gostyngiad yn y Gyllideb Gweithredol (Uned Ewropeaidd)

Mae'r rhain yn gyfystyr â 1.06% o gyfanswm yr holl arbedion arfaethedig

Beth yw'r gwahanol gynigion ar gyfer arbedion yn Addysg a Diwylliant (Eitem 7)?

Mae'r cynigion arfaethedig yn cynnwys:

- gostwng Grantiau Celfyddydau
- gostwng Cyllideb Digonolrwydd Gofal Plant
- lleihau cyfraniad i'r Gwasanaeth Cwnsela
- gostwng llinellau cyllideb ym Melin Llynonn
- lleihau oriau gweinyddu Gwasanaeth Gwybodaeth i Deuluoedd

Mae'r rhain yn gyfystyr â 0.73% o gyfanswm yr holl arbedion arfaethedig

Cynigion ar gyfer gostwng costau rheoli, democratiaeth a biwrocratiaeth

Beth yw'r gwahanol gynigion ar gyfer arbedion yng nghyd-destun Cynllun Gweithio'n Gallach (Eitem 3)?

Dros y 18 mis diwethaf, mae gwaith helaeth wedi ei wneud er mwyn datblygu achos busnes a chyflwyno Gweithio'n Gallach o fewn y Cyngor.

Cafodd yr Achos Busnes Llawn ei gymeradwyo gan Bwyllgor Gwaith y Cyngor ar ddydd Llun, Hydref 20fed, 2014. Bydd Gweithio'n Gallach yn chwarae rhan allweddol wrth gyflawni amcanion corfforaethol y Cyngor a chynlluniau eraill.

Bydd Gweithio'n Gallach yn chwarae rhan allweddol mewn trawsnewid yr Awdurdod yn sefydliad modern, proffesiynol sydd yn cael ei redeg yn dda ac yn canolbwyntio ar ei gwsmeriaid. Bydd y cynllun hefyd yn cyfrannu tuag at arbedion effeithlonrwydd drwy:

- Wella effeithlonrwydd ynni
- Werthu adeiladau sydd dros ben
- Rhesymoli prosesau gweinyddol a lleihau staff (tua 27 swydd llawn amser) dros gyfnod o ddwy i dair blynedd

Mae'r rhain yn gyfystyr â 7.35% o gyfanswm yr holl arbedion arfaethedig

CYNISSION AR Y GYLLIDEB 2015/16 - "CWRDD A'R HERIAU" - DADANSODDIAD O YMGYNGHORIAD

1. Cynigion Cyllideb - Derbyniwyd 73 ymateb i'r ymarfer ymgynghori sy'n ffurfio yr ymatebion y cyfeirir atynt yn yr adroddiad uchod, yn unol a'r canlynol

- Sefydliadau / Cyrff - Nifer o Gynghorau Tref & Chymuned, Ymgyrch Diogelu Cymru Wledig, Malltraeth Ymlaen a Pwyllgor Cyswllt y Sector Gwirfoddol. (er mai cyfanswm nifer yr ymatebion yma yw 5, mae hyn yn cynnwys ymateb o gyfarfod Fforwm Cyswllt Cynghorau Tref a Chymuned lle mae 10 o gynghorau unigol yn cael eu cynrychioli mewn ymateb cyffredinol ar ran y Fforwm – mae'r safbwyntiau hyn wedi cael eu cynnwys yn yr adroddiad)
- Ymatebion unigol - derbyniwyd Ar-lein trwy "Survey Monkey", drwy e-byst / llythyrau neu drwy sesiynau Galw Heibio Arweinydd y Cyngor

1.1 Cynnig i gynyddu'r Dreth Gyngor i 5%

1.2. Daeth nifer o sylwadau i law gan gyrrff ac unigolion o ran y cynnig i gynyddu'r Dreth Gyngor. Derbyniwyd cyfanswm o 13 o ymatebion. O'r Deg corff a ymatebodd mynegwyd peth gwrthwynebiad

"Mae cynnydd o 5% yn y Dreth Gyngor yn anfforddiadwy, yn annerbyniol ac yn annioddefol".

Dywedodd eraill y dylai'r Dreth Gyngor fod mor isel ag sy'n bosibl ac y dylai'r effeithiau ar unigolion a chartrefi gael eu hystyried cyn dod i benderfyniad terfynol, roedd rhan fwyaf o'r ymatebion, fodd bynnag, yn adlewyrchu barn fel yr amlinellir isod

.... *"Cyngor Cymuned bron yn unfrydol o blaid y toriadau sy'n cael eu cynnig ac yn eu gweld yn rhesymol iawn o feddwl am sefyllfa ariannol bresennol y Cyngor Sir".*

"Mae angen esbonio i trethdalwyr pa wasanaethau fydd yn cael eu diogelu os bydd cynnydd yn y Dreth Gyngor o 5%. Fodd bynnag, rydym yn cydnabod, os yw gwasanaethau hanfodol i gael eu diogelu, mae angen codi Treth y Cyngor hyd at 5% i gwrdd â'r bwlch cyllido "

"5% yn gynydd braidd yn uchel ond rydym yn cydnabod yr angen i gynyddu Treth y Cyngor hyd at y lefel hon er mwyn cwrdd â'r bwlch cyllido".

"Cynnydd o 5% arfaethedig yn dderbyniol, ond mae angen i wasanaethau fod yn fwy effeithlon a gneud y gorau o fynd ar drywydd incwm".

"Cefnogi cynnydd o tua 4-4.5% i gydnabod pwysau ar wasanaethau.

Tri unigolyn oedd yn gwrthwynebu cynnydd yn y Dreth arfaethedig, sylwadau fel a ganlyn: -

"Nid yn hapus gyda Treth 5% "

"Byddwn hefyd yn pryderu na fyddai llawer yn gallu fforddio' yn, yn enwedig gyda phwysau economaidd ac ariannol eraill ar deuluoedd incwm isel"

"Ffordd hawdd allan o broblemau - Rhoi baich ar y trethdalwr. Cynnydd o gyfanswm 5% yn nonsens. Mae'r dreth wedi codi dros y pedair blynedd diwethaf, dair gwaith yn uwch na chwyddiant"

2. Ymatebion Unigol – Cynigion Gwerth am Arian

2.1 Roedd mwyafrif yr ymatebion dan y pennawd hwn y mwyaf niferus o fewn yr ymgynghoriad, ac yn cael eu crynhoi drwy rai o'r sylwadau isod

2.2 Ymatebodd pump o bobl i'r cynnig i (Lleihau'r Priffyrdd a Cyllideb Waith Goleuo (Priffyrdd) gyda 3 yn gwrthwynebu a 2 o blaid

2.3 Cafodd y cynnig i leihau dyrnodiau agor (i 5 diwrnod y safle) a diwygio arferion gwaith (Gwastraff) 7 ymateb gyda 2 o blaid a 5 yn gwrthwynebu - ond i'r ddyddiau / amserau cau penodol fel y nodir yn y sylwadau isod

"Efallai fod cau safleoedd gwastraff i 5 diwrnod yn arbed costau ond gallai gynyddu tipio anghyfreithlon. Fodd bynnag, os yw am gael ei leihau i 5 diwrnod byddwn yn awgrymu nad yw'n cau ar y Sadwrn, Sul na dydd LLun"

2.4 Yn yr un modd, dim ond 3 o ymatebion ddaeth i law o ran y cynnig ar gyfer Gostyngiad yn y gyllideb Gwella Safonau Ysgolion (Addysg) gyda dau yn gwrthwynebu ac 1 yn cytuno

2.5 Un mater penodol a godwyd gan Ymgyrch Diogelu Cymru Wledig oedd ynghylch y cynnig ynglyn a lleihau cyfraniad tuag at yr Uned Bolisi Cynllunio ar y Cyd ac arbedion effeithlonrwydd gwasanaeth amrywiol (Cynllunio) - roeddent o'r farn y gallai hyn wanhau dyletswyddau statudol y cyngor a chyfrifoldebau yn ymwneud a materion cynllunio

3. Ymatebion Unigol – Cynigion Herio Parhad Gwasanaethau

3.1 Derbyniwyd ymatebion gan gyrff ac unigolion o ran y cynnig ar gyfer Gostyngiad yn y gyllideb glanhau strydoedd (Priffyrdd) gydag un corff yn arbennig o bryderus am yr effeithiau posibl ar dwristiaeth ...

"Mae ymwelwyr yn disgwyl amgylchedd glân. Bydd lleihau glanhau strydoedd yn gwneud ein cyrchfannau i dwristiaid yn llai deniadol ac felly yn cael effaith negyddol ar fusnesau twristiaeth lleol "

3.2. Er bod un person yn cytuno â'r cynnig o ran toriadau i'r Urdd, Ffermwyr Ifanc a Cerdd William Mathias (Addysg) roedd dau yn gwrthwynebu hyn

3.3 Yn yr un modd roedd un person yn cefnogi a 2 o bobl yn gwrthwynebu'r cynnig i roi llai o gymorth ariannol i gwmni rheoli sy'n rhedeg Canolfan Croeso Llanfairpwll (Adfywio Economaidd a Cymunedol)

3.4 Roedd dau o bobl yn gwrthwynebu'r cynnig ar gyfer Gostyngiad yn y gyllideb Dyslecsia Cynradd (Addysg) ...

"Byddwn yn herio'r gostyngiad i gefnogi plant Dyslecsig mewn ysgolion cynradd, bydd hyn yn effeithio ar safonau ar lefel ysgol uwchradd pan gallai fod yn rhy hwyr i fynd i'r afael a'r broblem"

4. Ymatebion Unigol – cynigion lleihau'r gost o Reoli, Democratiaeth a Biwrocratiaeth.

4.1 Dim ond dau fater amlygwyd yn yr adran hon, sef Rhesymoli Staffio, lleihau a dileu swyddi gwag (Priffyrdd, Hamdden, E & CR, TGCh, Trawsnewid, Archwilio a Diwylliant) a Rhesymoli yr Uwch Dim Arweinyddol (Busnes y Cyngor) - gyda thri o bobl o blaid y cyntaf a saith o ymatebion cadarnhaol i'r ail gynnig. Ymysg y sylwadau a fynegwyd oedd

"Dylai cynnal adolygiad o'r brig i lawr cyflawn o strwythur staffio y cyngor. Dylai'r holl staff gael eu gwerthuso a lle bo angen eu hadleoli ar sail eu cymwysterau a'u cymhwysedd. Dylai unrhyw ddiswyddiadau angenrheidiol neu ymddeoliadau cynnar gael eu trin yn sensitif ond ni ddylid ei osgoi. Mae'n amlwg yn annymunol i gynyddu diweithdra ar yr ynys ond rhaid i effeithlonrwydd fod yn ffaenoriaeth y cyngor"

5. Ymatebion Unigol - Gweithio ar y cyd ag eraill i arbed arian neu gynnal lefelau gwasanaeth

5.1 Nid oedd unrhyw sylwadau penodol o ran y pennawd hwn, ond roedd nifer o bwyntiau cyffredinol o ran barn y Cyngor ar Ad-drefnu Llywodraeth Leol, unwaith eto farn yn gymysg ...

"Dim ond un ffordd sydd i arbed arian a hynny yw cael ddau gyngor ar draws Gogledd Cymru".

"Plis, plis, plis peidiwch â uno Ynys Môn gyda Chyngor arall"

6. Ymatebion Unigol - cynigion mwyafu cynhyrchu incwm

6.1 Cafodd cyflwyno ffi o £ 1.50 am frecwast ar gyfer disgyblion nad ydynt yn cael prydau ysgol rhad ac am ddim mewn ysgolion cynradd (Addysg) ymateb negyddol gan dim ond 4 o bobl

"Mae hyn ...yn ymddangos i fynd yn erbyn y canllawiau statudol ar gyfer awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu ysgolion cynradd a gynhelir ynghylch darparu brechwast am ddim mewn ysgolion cynradd fel y'u diffinnir yn Safonau Ysgolion a Deddf Sefydliad (Cymru) 2013."

6.2 Roedd rhai ymatebwyr yn cytuno â'r syniad ar gyfer cynhyrchu incwm ar draws gweithgareddau canolfannau hamdden gan nodi eu bod yn anstatudol ac y dylent fod yn hunan-gynhaliol yn ariannol

6.3 Yn yr un modd roedd un person yn gwrthwynebu ac un person yn cefnogi'r cynnig i gynyddu incwm parcio drwy gyflwyno ffioedd parcio yn Rhoscolyn, Station House Llangeferni, Porth Swtan & Stanley Crescent Caergybi (Priffyrdd)

6.4 Daeth 3 ymateb negyddol i law o ran y cynnig i godi tâl o £25 am adnewyddu biniau olwyn sydd wedi mynd ar goll, wedi eu difrodi, wedi eu dwyn neu wedi eu archebu ar gyfer tai newydd

" Ni ddylid disgwyl i ddeiliad y ty neu'r 'dioddefwr' sydd wedi cael eu bin wedi ei ddwyn neu ei difrodi gan drydydd parti (neu'r contractwr casglu gwastraff fel sydd wedi digwydd i mi yn y gorffennol) orfod talu am rhywbeth nad yw'n eu bai."

7. Ymatebion Unigol - cynigion cael y gorau allan o'n staff

7.1 O dan y cynnig hwn nid oedd ond dau ymateb – a'r ddau yn yn gadarnhaol, o ran y cynnig i leihau cyllidebau lwfans car. Fodd bynnag, ac er nad yn gynnig penodol, mae nifer o bobl yn gwneud sylwadau ar salwch staff a threfniadau gwyliau blynyddol....

"Yn hapus gyda'r awgrymiadau hyn - awgrymu hefyd fod goblygiadau cryfach ar gyfer absenoldebau salwch"

"a fyddwch yn mynd i'r afael ac absenoldeb staff a adroddwyd yn ddiweddar yn y papurau?"

"Dylid annog staff (gan reolwyr) i wneud y defnydd gorau o'r Cynllun Prynu Gwyliau Blynyddol Ychwanegol. Bydd hyn yn arbed arian i'r Cyngor, ac yn cynorthwyo i gydbwysedd gwaith / bywyd gwell a lleihau straen ac ati i staff"

8. Sylwadau Cyffredinol (dim yn benodol i Benawdau Ymgynghoriad ar y Gyllideb)

8.1 Mae angen llawer mwy o wybodaeth gyda DIM jargon. mae angen i ni wybod yn union beth sy'n cael ei dorri nid dim ond ..... "amrywiol".

8.2 Pam nad yw pob Aelod yn cynnal cyfarfod cyhoeddus o fewn eu hetholaeth er mwyn mesur barn eu hetholwyr

8.3 *Mae angen rhagor o wybodaeth, mae angen anfon i gartrefi mewn fersiwn hawdd i'w ddarllen lle mae pobl sydd heb fynediad i'r We, a sydd angen cymorth i lenwi holiaduron - lle mae'r ymgynghoriad gyda phlant a pholyn mynd ifanc ac ymgynghoriad a pobl sydd ag anableddau ac anawsterau dysgu? "*

8.4 Nid " Survey Monkey" yw'r ateb! mae angen i chi siarad â phobl "

8.5 Nododd rhai pobl yn benodol cau Cwrs Golff Llangefni

"Ar agor am 32 o flynyddoedd. Gwneud arian Ebrill-Medi - pobl yn dod o bell (yr Almaen). Dim arwydd go iawn ei fod cau ar fin digwydd "

8.6 Yn yr un modd, roedd nifer o sylwadau am y prosiect Gweithio'n Gallach - yn y bôn yn gwrthwynebu unrhyw wariant ychwanegol ac o'r angen am rhagor o wybodaeth am y rhesymeg ar gyfer unrhyw wariant ychwanegol ar Pencadlys y Cyngor.

8.7 Cyfeiriodd rhai pobl hefyd yn benodol at lyfrgelloedd fel arbediad posibl .

"Cau Llyfrgelloedd - mae llawer o bobl a chyfrifiaduron felly gellir cael llyfrau yn hawdd, hefyd gall faniau llyfrgell dal i ymweld â phobl ar hyd a lled yr ynys"